

I krigens skygge - Påskekrisen 1948 og Povl Bang-Jensen

DR 2 leverer massevis af gode og fagligt underbyggede historiske dokumentarprogrammer om 2. verdenskrig, Danmarks besættelse og den kolde krig i og uden for Danmarks grænser. Således også den netop (30.11./ 7. dec. 2008) udsendte dokumentar *"I krigens skygge - Den amerikanske forbindelse*, der bygger på Peer Henrik Hansens forskning - offentliggjort for nylig i bogen: *Da Yankee'erne kom til Danmark* - om det uofficielle samarbejde mellem ledende danske personligheder og amerikansk efterretningstjeneste ved krigens ophør og i årene efter befrielsen. Rigtig spændende og godt lavet tv. Udsendelsen var garneret med samtaler med fagkyndige historikere, professor Knud J.V. Jespersen og ph.d. Peer Henrik Hansen selv. De dokumentariske filmsekvenser, der var ledsaget af velvalgte, korte tekster af udsendelsens tilrettelægger og indrammet af de fagkyndige forklaringer, skabte indtrykket af solid historieformidling baseret på fakta og faglighed.

Der var dog desværre en enkelt sekvens i forbindelse med skildringen af påskekrisen 1948, som gav forkert og vildledende oplysning, nemlig på det sted, hvor den ledsagende kommentar siger følgende om optakten til påskekrisen 1948 garneret med et foto af ambassaderåd i Washington, Povl Bang-Jensen:

... ambassadør Kauffmanns nære medarbejder, Povl Bang-Jensen, er i Danmark med en rystende besked: "USA tror man, at Sovjet vil invadere Danmark, ligesom det er sket i Tjekkoslaviet kort tid inden"...

Denne forkerte påstand har verseret i årtier, inden arkiverne blev tilgængelige, og har skabt en tilsyneladende uudryddelig myte om at Bang-Jensen som en slags uofficiel agent for amerikansk efterretningstjeneste og udenrigsledelse blev sendt til København i marts 1948 med en til lejligheden opdigtet advarsel om et forestående sovjetisk kup i Danmark i den hensigt at skræmme den danske regering til at søge ind i en amerikansk ledet vestblok. Efter at arkiverne er blevet åbnet på klem, har både *Bo Lidegaard* i bogen: *I Kongens Navn*, ss. 448-460 - og *Bent Jensen* i bogen *Bjørnen og Haren*, ss. 287-293 - og *Peer Henrik Hansen* og *Jakob Sørensen* i deres bog om påskekrisen 1948 påvist, at påstanden er grundløs.

Amerikanerne troede bestemt ikke, at Sovjet ville invadere Danmark. Bang-Jensen var ganske rigtigt i Danmark, men med den besked, som han selv- opmuntret og inspireret af marineattaché Kjølens - havde konciperet, at hvis det skulle ske, at russerne søgte at bemægtige sig dansk territorium, var det afgørende nødvendigt og en betingelse for amerikansk militær bistand til Danmark, at Danmark værgede for sig med alle militære midler og dermed signalerede vilje til at kæmpe for sin frihed - altså ikke som den 9. april og under besættelsen. Det var frygten for en gentagelse af den 9. april, der drev Bang-Jensen, marineattaché Kjølens og Kauffmann. Amerikanerne kunne nemlig slet ikke se, at der skulle eksistere en overhængende, endsige påviselig sovjetisk trussel imod Danmark. Hverken kontorchefen i State Departments European Office eller den amerikanske flådes E-chef, admiral Inglis, som henholdsvis Bang-Jensen og marineattaché Kjølens opsøgte, kunne se nogen direkte og overhængende fare true Danmark: *"Italy is next!"* - Men de kunne da på givne foranledning kun opmuntre til danske militære forsvarsforanstaltninger som synligt signal om dansk vilje til at forsvare landet mod aggressorer. En forudsætning for amerikansk undsætning, hvis det uhyggelige skulle ske.

Specielt understregede Bang-Jensen under sit ophold i København nødvendigheden af at højne det militære beredskab på en måde, der signalerede til en mulig sovjetisk aggressor, at der ville blive gjort aktiv og synlig modstand. Bang-Jensen anede en fare for, at russerne ved et kup uden varsel og i al ubemærkethed bemægtigede sig en dansk ø, f. eks. Anholt, uden at danske styrker nåede at gøre synlig modstand og dermed vække verdensoffentlighedens og amerikanernes opmærksomhed mod dette overgreb.

Dette var hans ærinde, da han landede i Kastrup den 15. marts 1948. Men da havde regeringen uden viden om Bang-Jensens forehavende af egen drift allerede taget sine egne forholdsregler og hævet beredskabet, på grundlag af hele situationen og en blanding af oplysninger og løse rygter, som ambassaden i Prag og den norske statsminister havde givet fortroligt om et muligt forestående sovjetisk pres mod Norge - og Danmark.

Konklusion: Det er ikke historisk korrekt at tilskrive Bang-Jensen eller amerikanerne skylden eller æren for optrapningen af påskekrisen 1948. Amerikanerne troede **ikke**, at Sovjet ville invadere Danmark, og det søgte Bang-Jensen heller ikke at foregive. Så meget er rigtigt, at Bang-Jensen med sin mission i Danmark op til påsken 1948 ønskede at overbevise politikerne om, at Danmark burde markere sin militære forsvarsvilje synligt for omverden og søge sin sikkerhed i en vestlig alliance. Bang-Jensen var med sin "besked" og øvrige budskaber stærkt medvirkende til at befri de danske politikere for deres neutralitets-illusioner og åbne deres øjne for den atlantiske nødvendighed.

Læsetip:

Bo Lidegaard om Påskekrisen 1948 og Bang-Jensens medvirken, se : Bo Lidegaard: *I kongens navn* ss. 448-460

Bent Jensen om Bang-Jensen og påskekrisen 1948 i: *Bjørnen og Haren*, ss. 287-293

Peer Henrik Hansen og Jakob Sørensen: *Påskekrisen 1948. Dansk dobbeltspil på randen af den kolde krig.*

På netsiden www.danmarkidenkoldekrig.dk er der fyldig dokumentation af Bang-Jensens mission i påsken 1948; se under: Emner: Påskekrisen 1948. Her kan man også studere det skriftlige oplæg - den såkaldt "Hemmelige Analyse" - som var grundlaget for hans budskab til de danske politikere, han talte med under sit besøg i København.